

DEVIZAPIAC

Tánc a borotva élén

A válság kiéléződését követően egy évvel úgy festett, hogy nem a forint árfolyamának alakulása lesz a kulcskérdés a magyar gazdaság szempontjából, 2010 késő nyarára azonban kiderült: sokaknak okozhat még komoly fejtörést a hazai deviza.

Ia irodalmi szempontból vizsgáljuk a hazai fizetőeszköz teljesítményét, akkor egy klasszikus keretes szerkezet tűnhet fel a gyakorlott irodalmár számára, amely, mint tudjuk, a dramaturgia egy fontos eszköze. Nos, a három alapvető műnem közül valóban leginkább a dráma kategóriájába sorolható a forint története, amely tragikus és komikus elemeket egyaránt tartalmaz, a háromfelvonásos tragikomédiában azonban sajnos inkább az előbbiek dominálnak.

Félelem és megnyugvás

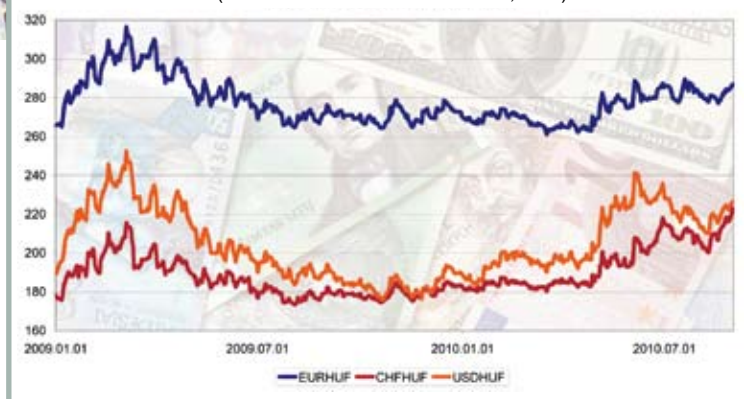
A 2008. őszi összeomlást, majd enyhé visszatartást (az év végi „mikulásralit”) követően 2009 első negyedévében világvége-hangulat lett úrrá

EUR/USD: GIGÁSZOK HÁBORÚJA

A pénzügyi krízis soha nem látott mozgást hozott az euró-dollár piacán is. Első körben a 2008. júliusi 1,6-os szintről novemberben kétéves mélypontra, 1,25-re zuhant a jegyzés, majd decemberben visszapattant 1,47-ig, hogy aztán 2009. márciusban ismét a megelőző év októberi szinteken járjon. A világvége-hangulatot követően egy jó fél éves emelkedő szakasz jött, december elején 1,5 fölé ért el lokális csúcstát a görbe. Az újabb fordulatot ekkor azonban már nem a befektetői hangulat okozta, hanem egy, a ténylegesen a fundamentumokra ható tényező, nevezetesen az eurózóna gondjai.

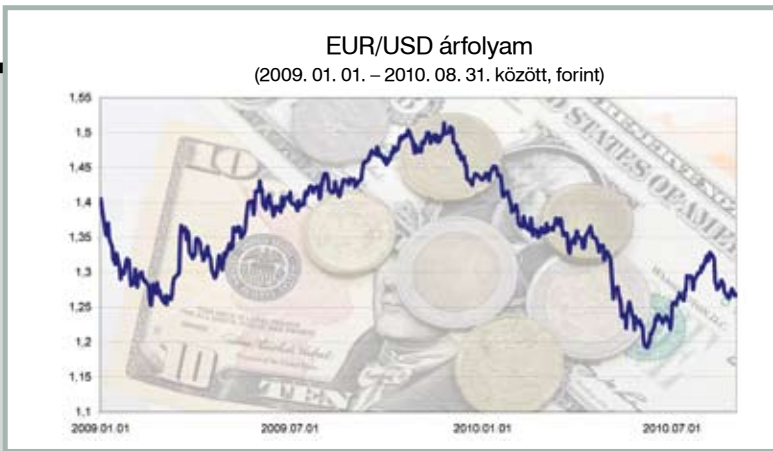
Nagyjából 2009 utolsó hónapjában fogták fel a gazdaság szereplői, hogy Görögországgal valami nagyon nincs rendben. Az első igazán aggasztó hírek 2010 januárjában érkeztek a déli országból, de az Európai Unió viszonylag sokáig semmilyen konkrét lépésre nem szánta el magát. Bár már 2010. márciusban kezdett körvonalazódni egy görög mentőcsomag terve, a pakettből a legnagyobb részt vállaló németek sokáig ellenálltak a tervezetnek, s igyekeztek szigorú feltételekhez kötni a segítséget. Az időhúzás eredménye az lett, hogy a végül 2010. május elején elfogadott görög mentőön önmagában nem volt elegendő a piacok megnyugtatóhoz, mivel ekkor már Spanyolország, Írország és Portugália miatt is aggódtak a befektetők, így egy héttel később egy nagyjából 1000 milliárd dolláros (750 milliárd eurós) cso-

Az euró, a dollár és svájci frank árfolyama (2009. 01. 01. – 2010. 08. 31. között, forint)

Forrás: Bloomberg, Equilor

a pénzpiacokon. A fő kérdés ekkor – nem teljesen komolytalanul – az volt, hogy vajon csődbe mehet-e az egész világ. Ez a mély pesszimizmus pedig természetesen a forint teljesítményére is rányomta a bélyegét. A magyar fizetőeszköz már-

Forrás: Bloomberg, Equilor

magot kellett összeállítani, amiből a közös pénz használó blokk bármely országa részesülhet. Nem sok idő kellett, hogy mindenki számára világos legyen: az intézkedéseknek köszönhetően egyetlen uniós állam sem fog csődbe menni. Ekkor – 2010. júliusában – már 1,2 alatt, bő négyéves mélypontra járt az EUR/USD, a jegyzés előbb megpihent, majd kisebb megszakításokkal lényegében folyamatosan erősödött, és szeptember elején 1,27–1,3 közötti sávban mozgott. A gyors irányváltások után nem meglepő, hogy az egyes elemzők igen eltérő prognózisokat adnak 2010 őszén az EUR/USD árfolyamra. Akad olyan szakértő, aki rövid távon (2010 végéig) az euró további erősödését várja, hosszabb távon azonban inkább a kurzus ereszkedésére számított, míg mások épp fordítva, egy rövid korrekciót követően további dollárgyengülést jósolnak.

ÖNTÖTTÉK

Az euró jegyzése 2010. június 3-án és 4-én is bő 10 forintot mozgott napon belül, aminek eredményeként a kurzus 273-ról 291-ig szaladt 48 óra alatt. Az első kérdés, amit a külföldi kollégák feltettek, hogy ki az a Kósa Lajos – emlékezett vissza a veszterhes napokra egy hazai devizakereskedő. Miután kiderült, hogy egy olyan ember beszélt államcsódról, aki akár még tisztában is lehet a költségvetés helyzetével, a külföldiek elkezdtek önteni a magyar eszközöket, és ennek lett az eredménye a több mint egy éve nem látott euróárfolyam.

ciusra a frankhoz és az euróhoz képest soha nem látott szintre gyengült, míg a dollár jegyzése hétéves csúcsra ugrott. A mélypontot 2009. március 6-án érte el a forint, ekkor a közös európai pénzért 317, a zöldhasúért 252, míg az alpesi devizáért 217 forintot kellett fizetni.

Március elején azután fordult a kocka, szép lassan visszatért az optimizmus a piacokra, és a befektetők kezdték felfogni, hogy valószínűleg nem megy minden csődbe. Késő tavasszal, kora nyáron jött néhány kellemes meglepetést okozó gyorsjelentés, pár „vártnál jobb” makroadat – utóbbiak közül elsősorban az amerikai munkaerő-piaci statisztikára figyeltek nagyon az investorok –, és ez már elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy a rettegés helyét a remény vegye át a piacon.

A kedvező hangulatra rátett még egy lapáttal a 2009. április 20-án felállt Bajnai-kormány kedvező megítélése is. A szisztematikusan végigvitt megszorítások, a hitelezők és a nemzetközi szervezetek által elvárt fiskális szigor tetszett a befektetőknek,

s – ahogy erről hírügynökségek kedvesen, azóta is minden hazánkról szóló írásukban megemlékeznek – a „2008 őszén a régiós országok közül elsőként IMF-mentőövre szoruló Magyarország” hirtelen a térség éltanulójává vált. Miközben az uniós országok többsége évek óta nem látott költségvetési hiánnyal zárta az évet, hazánknak sikerült leszorítania a deficitet, ráadásul a 2008. őszi események nyomán befagyott állampapírpiacon is felolvadtak, így 2009 végén Magyarország már képes volt a piacról refinanszírozni lejáráó hiteleit, nem volt szükségünk az IMF-től kapott pénzre. Az euró jegyzése július elejére 280 alá süllyedt, augusztus első napjaiban pedig már 265 környékén járt, s ezt követően 2010 májusáig ebben a 15 forintos sávban maradt a kurzus. A dollár árfolyama októberre 175 forintra ereszkedett, s szintén 2010 tavaszáig 200 forint alatt maradt, s nagyon hasonló utat járt be a svájci frank is (amire elsősorban a devizahitelek magas aránya miatt figyeltek jobban).

Kommunikációs zavar

A nyugodt forintnapoknak a magyarországi parlamenti választások közeledte és a görög válság mélyülése vetett véget 2010 tavaszán. Az európai adósságválság ráébresztette a befektetőket, hogy hiába próbálták elhitetni magukkal, a gazdasági krízisnek még koránt sincs vége, sőt akár tovább is tarthat, mint azt előzetesen remélték. A W recessziótól és az elhúzódó kilábalástól való félelem ismét a biztonságos eszközök felé fordította az investorok figyelmét, ez pedig, ahogy lenni szokott, nem igazán tett jót a forintnak, amely ismét gyengülni kezdett a vezető devizákhoz képest. A forint piacán 2010. június 3-án szakadt el a cérna, miután Kósa Lajos, a Fidesz ügyvezető elnöke

HIÁNYBETEGSÉGEK

A választások előtt a befektetők még nem igazán foglalkoztak a tervezett duplájára rúgó deficittel riogató és költségvetési csontvázakat emlegető „kampányszlogenekkel”, a kormányváltást követően azonban ténylegesen kulcskérdéssé vált a magyar hiány, illetve a költségvetés tényleges helyzete. Az új kabinet riogató nyilatkozatai jórészt a választópolgároknak szánt üzenetek voltak, amelyekkel általában nem foglalkoznak a befektetők, az akkori feszült helyzetben azonban túl nagy figyelem irányult Magyarországra, és ez lett a veszünk – idézte fel a 2010. májusi–júniusi eseményeket egy szakember. Persze elképzelhető, hogy az új kormány emellett próbált magának az elődöktől örökölnél nagyobb fiskális mozgásteret kiharcolni a nemzetközi szervezeteknél, azonban miután ez a törekvés hamar kudarcba fulladt, csak a „szokásos politikai kommunikáció” maradt, mint (elfogadható?) magyarázat.

arról beszélt, hogy a költségvetési hiányszámokat megismerve már az államcsőd kivédése a cél, továbbá hogy Magyarországnak szűk esélye van arra, hogy elkerülje Görögország helyzetét. A Fidesz alelnökének szavait másnap Szijjártó Péter, Orbán Viktor miniszterelnök szóvivője is megerősítette, ez pedig végképp betette a kaput.

A magyar fizetőeszköz vesszőfutása azonban itt még nem ért véget. Néhány hétnyi lassú erősödés után a Nemzetközi Valutaalappal folytatott tárgyalások július közepi megszakítása volt a következő pofon a forintnak. A hazai hitelkeret felülvizsgálata miatt érkező IMF-küldöttség július 17-én szombaton idő előtt, megegyezés nélkül távozott hazánkba, aminek hatására hétfőn az EUR/HUF kurzus 7 forintos gappal nyitott (a pénteki 282-es zárás után 289 környékén kezdte az új hetet a forint az euróval szemben).

Ezt követően egyértelműen az IMF-téma lett a befektetők vesszőparipája. A kormányzat többször jelezte a következő hetekben, hogy nem a valutaalappal, hanem az Európai Unióval tárgyalnának a jövőben a fiskális kérdésekről, az investorok többségének azonban nem tetszett, hogy Magyarország lemond a számukra is biztonságot jelentő védőhálóról, amit az IMF készenléti hitelkerete nyújtana. Nem csoda, hogy 2010. augusztus végén ismét ez a téma adta az alapot a magyar fizetőeszköz újabb „megrángatásához”.

Mit várhatunk?

A külföldi bankházak 2010 augusztusában már folyamatosan ostorozták elemzéseikben hazánkat, illetve a kormányzatot, az állandó kommunikációs hibák, a befektetői bizalom figyelmen kívül hagyása és az IMF-vel való szakítás miatt. A nyár végére az összes külföldi devizakereskedő árgus szemekkel figyelt minden magyarországi politikusi megnyilvánulást, így minden nyilatkozat, ami megjelent a hírekben – lényegében függetlenül annak tartalmától –, legalább 30-40 filléres elmozdulást eredményezett az euró elmozdulásában – emlékezett vissza egy hazai szakember.

NEM ÚGY GONDOLTUK

2010. augusztus végén a forint újabb megingását a Matolcsy György vezette Nemzetgazdasági Minisztérium és a Bloomberg hírügynökség közötti félreértés indította. A Bloomberg a miniszternek feltett kérdésekre kapott válaszokat úgy értelmezte, hogy ősszel újrakezdődhetnek az IMF-tárgyalások. A szaktárca ugyanakkor nem egészen így gondolta, és ennek megfelelően másnap határozottan cáfolták az új megállapodásról szóló jelentéseket. Az eredmény: két nap alatt kilencforintos ugrás volt az euró árfolyamában.

Szakértők szerint a kommunikációs hibák, illetve az IMF-vel való szakítás miatt az euró árfolyama 2010 őszére nagyjából 10-15 forintra magasabb sávba került a tavaszi szintekhez képest, és a hónapok óta az irányt kereső befektetői hangulat mellett sokkal nehezebben mozgott lefelé, mint fölfelé. A 2008. végi, 2009. elejei időszakhoz hasonlóan az lett jellemző, hogy a rossz hírekre a forint sokkal érzékenyebben reagált, mint mondjuk a korona vagy a zloty. Ettől függetlenül az elemzők többsége arra számított, hogy közép-távon inkább erősödhet a magyar fizetőeszköz, és az euró jegyzése 2010 végére az ősz eleji szintnél 8-10 forintra csúszhat lejjebb, azaz a 275-280 közötti sávba kerülhet. A hazai deviza erősödésének legfontosabb feltétele, hogy az Európai Unióban normalizálódjon a helyzet, és ne legyen probléma a közös európai pénzzel, az euró megroppanása ugyanis a forint számára is végzetes lenne.

Néhány euróárfolyam prognózisa

(2010 végén és 2011 harmadik negyedéve, forint)		
	2010	2011
Goldman Sachs	285	285*
Barclays	280	285
UniCredit	270	270
Danske Bank	285	285
Citigroup	280	280

* 2011 végén. Forrás: Ecoline-gyűjtés

SZÉTSZAKADÓ RÉGIÓ

A válság kirobbanását követően általánossá vált, hogy a forint valós teljesítményét a régiós devizákhoz viszonyítva állapították meg. A magyar fizetőeszköz – ha általában nagyobb ugrásokkal is, de – rendre együtt mozgott a zlotyval és a koronával 2008 októberét követően, és abból lehetett következtetni arra, hogy a forintkurzust tényleg valami magyarspecifikus hír mozgatja, hogy a hazai deviza néhány napra elszakadt a „testvérektől”. 2010 tavaszán a már korábban is felülteljesítő korona azután végleg levált a forintról és a zlotyról, és miközben ez utóbbi kettő gyengült az euróhoz képest, a cseh fizetőeszköz folyamatosan erősödött. Az EUR/CZK 2010 őszén 24,6 környékén járt, ami már csak 3-4 százalékkal magasabb a válság kiéleződését megelőző hónapokra jellemző árfolyamnál.

Az euró/zloty kurzus a forinthez hasonlóan a 2009 és 2010 tavasza közti ereszkedést követően emelkedni kezdett, igaz, az EUR/HUF-fal ellentétben 2010 szeptemberére már csak 3-4 százalékkal volt az április szint felett (persze a válság előtt mértéknél még mindig majd 20 százalékkal jártunk magasabban). A forint a krízis kezdete és 2010 szeptembere között nagyjából 18 százalékkal gyengült az euróhoz képest, az utolsó néhány hónapban azonban masszívan alulteljesített: 2010 április eleje és augusztus vége között majd 10 százalékkal drágult a közös európai pénz.

Egy ideig a svájci döntéshozók attól tartottak, hogy az erős frank az alpesi ország gazdaságának is gondokat okozhat, 2010 nyarára azonban kiderült, hogy a helyi deviza szárnyalása semmilyen fennakadást nem okoz Svájcban. Az év elején a piacon folyamatosan arról pletykáltak, hogy a deflációtól és a lassú kilábalástól tartó Svájci Nemzeti Bank (SNB) intervencióval próbálja gyengíteni a frankot, azaz (általában frissen nyomott) frankot ad el, és egyéb devizát (általában eurót) vásárol. (Egyes hírek szerint a jegybank csak 2010 májusában 80 milliárd frankot nyomtatott és dobott a piacra, ami a magyar GDP közel 80 százaléka.) A híreszteléseket az SNB által közölt adatok is alátámasztották: a központi banknak 2010 második negyedévében a devizapiaci műveletek 10 milliárd frankos veszteséget okoztak, a devizatartalék pedig május végéig folyamatosan nőtt. (Az ötödik hónapban soha nem látott mértékű bővülést regisztráltak: a 2010. áprilisi 153 milliárdnyit követően 230 milliárd frankra emelkedett az SNB által birtokolt devizamennyiség.)

Kora nyáron azonban hirtelen fordulatot vett az SNB politikája. A svájci infláció már 2010 márciusában másfél éves csúcsra (év/év alapon 1,4 százalékra) ugrott, és miután a következő hónapokban is 1 százalék fölött maradt, május–júniusra eldőlt, hogy nem kell deflációt tartani az alpesi országban. Ráadásul – annak ellenére, hogy az erős frank kifejezetten rosszat tesz az exportnak – a svájci gazdaság felülteljesítő volt a többi fejlett országhoz képest: 2010 második negyedévében a GDP 3,4 százalékkal haladta meg az egy esztendővel korábbit, így ekkorra már semmi nem indokolta a jegybanki devizapiaci akciókat. Az SNB 2010. június végén be is jelentette, hogy kivonul a piacról, s bár az azt követő hónapokban – a rekorderős frankot látva – többször pedzegették, hogy esetleg újabb intervenciók jöhetnek, szakértők szerint komoly akciókra nem lehet számítani, hiszen amellet, hogy a makromutatók továbbra sem indokolják ezt, a korábbi tapasztalatok alapján az intervenció hatékonysága is megkérdőjelezhető.

hitelportfóliója folyamatosan romlik, a lakosság elköltethető jövedelme csökken, ezek a folyamatok pedig már a teljes magyar gazdaság szempontjából rémisztőnek minősíthetők.

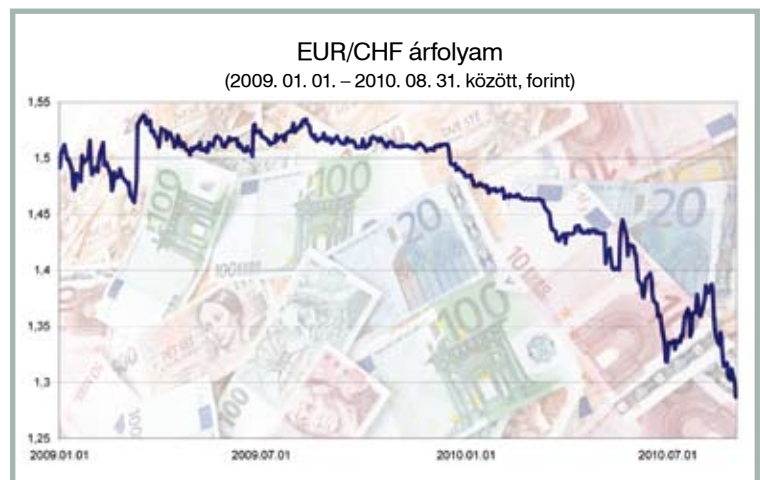
A fő gondot az jelenti, hogy az alpesi deviza erősödésének okai nem a magyar gazdaság teljesítményében keresendők, ennek megfelelően itthonról vajmi keveset lehet tenni a frank szárnyalásának megállítására érdekében. A svájci fizetőeszköz talán a legfontosabb menekülődeviza a világban, így a kockázatkerülés felélése ismét megdobta a kereslet iránta.

A tendenciákat jól mutatja, hogy a frank az euróhoz képest is soha nem látott szintre erősödött, míg az USD/CHF a paritást közelítette 2010 augusztusának végén. Ráadásul szakértők szerint egyelőre semmi nem állíthatja meg a folyamatot: a jegybanki intervenciók teljesen eredménytelenek, a magyarországi kamatemelés pedig jobb esetben is csak időlegesen kezelné a helyzetet. Az egyetlen megoldást az jelentené, ha az európai

220 felett

Bár az ország gazdasága szempontjából elsősorban az euró árfolyama kellene hogy fontos legyen, hiszen hazánk legnagyobb kereskedelmi partnere az EU, 2010 nyarán mégsem a közös európai pénz, hanem a svájci frank került a fókuszba. Ennek oka, hogy a durván 10 ezermilliárd forintnyi magyarországi devizahitel nagy része frankban nominált, így az alpesi fizetőeszköz árfolyamának alakulása több százezer háztartást és rengeteg vállalkozást foglalkoztat.

A CHF/HUF kurzus 2010. augusztus utolsó napjaiban történelmi csúcsra emelkedett, átlépeve a 2008. márciusi szinteket, sőt augusztus 30-án a 220-as ellenállás is megtört, 2010. szeptember 8-án pedig már 226 felett járt a jegyzés. Mivel a frankalapú hitelek jelentős részét 150 körüli árfolyamnál vették fel az adósok, mindez azt jelenti, hogy csak a frank erősödése másfélszeresére növelte a tőketartozást, és így az esetek nagy részében a törlesztőrészteteket is, ezt pedig sok devizahiteles már nem tudja fizetni. A bankok

Forrás: Bloomberg, Equilor

gazdaság magára talál, és az Európai Központi Bank kamatot emelne, mivel azonban a svájci gazdaság messze felülteljesít az Európai Unióhoz képest, valószínűbb, hogy az alpesi országban előbb indul meg a monetáris szigorítás.

■ JANDÓ ZOLTÁN